

Nylands missionshus

Genom 100 år

NYLANDS MISSIONSHUS GENOM 100 ÅR

Bakgrund och sammanhang

Det andliga tidsläget under 1800-talets senare hälft med den jämtländska folkväckelsen blev den jordmån i vilken Undersåkers Missionsförening spirade upp och tog form.

Med folkväckelse följde missionsväckelse. Den fick konkreta uttryck i vår bygd. Olof Hedin, en bygdens son, var en av de första svenska missionärerna. Han åkte ut till Kunama i västra Eritrea vid jultid 1866. Men han drabbades av "klimatfeber" och fick sluta sina dagar den 10 juni 1868. Hans syster hade dock börjat samla missionens vänner till arbetsdagar för missionen, för Hedins utresa, för hans underhåll och för fortsatt missionsinsats. Man sydde, kardade, spann, stickade vantar och strumpor, gjorde "busaronger" osv. Detta var utan tvekan några av de första missionssyfyöreningarna i Jämtland. Det var för att samordna missionssyfyöreningarna i Nyland, Rista, Hålland, Dalen och Edsåsen som man beslöt att bilda Undersåkers Missionsförening, vilket skedde 1879. Som synes förelåg en direkt koppling mellan utlandsmissionen och bildandet av missionsföreningen.

Ur missionsföreningens hemsida (www.EFS.nu/undersaker) saxar vi: EFS missionsförening i Undersåker är en av Evangeliska Fosterlandsstiftelsens lokalföreningar. Nylands missionshus i den natursköna Undersåkersdalen, med utsikt mot det mäktiga Ristafallet, är centralpunkten för vår verksamhet.

EFS är en rörelse inom Svenska kyrkan med ett arbete präglad av luthersk teologi och med stark betoning på mission, lekmanngaengagemang och vardagskristendom.

Här vill vi nu presentera några milstolpar i Missionshusets historia. Det känns riktigt och adekvat att till stor del behålla det tidsenliga och charmiga språket i de gamla protokollen.

År utan lokal

Missionsföreningen, som tycks ha haft en stark förankring i bygden, framlevde sina första 30 år utan egen lokal. Man torde mest ha samlats i hemmen. Av intresse kan följande utdrag ur protokoll från föreningssammanträde den 3 maj 1885 vara, där det sägs att "ifråga om upplåtelse av rum för Guds ords förkunnande, förväntar sig föreningen av sina medlemmar den kristliga omtänksamhet och varsamhet, som i möjligaste mån må förebygga ohelsosamma förändringar i tro och uppfattning".

I oktober 1889 övertog missionsföreningen ansvaret för den inom orten befintliga söndagsskolverksamheten, och i mars månad 1890 beslöt man hyra en

bönelokal av inspektör Hedman i Nyland till ett pris av 4 kr/mån., vilket man synes ha ansett vara för högt. Man anhöll att inspektorn skulle sänka hyran till 25 eller högst 30 kr/år. samt att han ej skulle kräva att samlingarna skulle vara avslutade senast 9.30 på kvällen. Man ville också ha endast en månads uppsägningstid och ej ett helt år som Hedman krävt. Kanske var det denna kontrovers som ledde till att inspektör Hedman lämnade föreningen strax därefter tillsammans med sin fru. Den 12 oktober 1891 beslöt man hyra Änge samt skolhuset i Stamgårde, då lokalen ej användes för skolbruk eller av godtemplare. Detta år synes man ha haft både en barn- och en ungdomssyfoörening. Det var alltså en betydande verksamhet på gång, som också krävde flera lokaler.

Fram till år 1900 hade missionsföreningen lämnat ett årligt bidrag till Svenska missionssällskapet, men detta skulle i fortsättningen utgå till annat ändamål enligt styrelsens beslut, eventuellt för att i framtiden användas för byggande av ett missionshus, helst i närheten av Hållands skolhus.

Missionshuset byggs

Frågan om byggande av ett eget missionshus aktualiserades allt mer och man avsatte årligen 25 kr till en byggnadsfond. Den 5 januari 1908 samlades man på Änge barnhem och diskuterade frågan - missionshusets byggande, platsen och val av kommitté. Enhälligt beslut fattades att missionshus skulle byggas. Valet av plats synes ha varit föremål för diskussion. Man beslöt "efterhöra med Olof Andersson i Hålland och P.R. Åström i Nyland om upplåtelse av plats för missionshuset". Esten Nilsson i Stamgårde menade att Hålland vore lämpligast, medan banvakten Brodin framhöll att Nyland vore bästa platsen, därför att fjällfolket då skulle kunna nyttja huset i samband med nyårsmässorna, samt därför att Nyland var centrum i Undersåker. Eftersom man ej kunde komma sams om placeringen blev det kommitténs sak att utröna kostnaderna och undersöka hur frivilliga bidrag kunde erhållas. Vid nytt möte i februari månad redovisade kommittén sina förslag. Dessa visade att Hållandsalternativet skulle kosta 1 580 kr och Nylandsförslaget 884 kr. Kostnadsförslaget för själva byggnaden med inventarier skulle dessutom kosta 6 218:50.

Från handlande E. Hedman i Nyland inlämnades dessutom en skrivelse av följande lydelse: "Till Styrelsen för Undersåkers missionsförening. För den händelse att missionshuset kommer att byggas inom orten så förbinder jag mig härmed att såsom gåva till detsamma lämna:

1. För huset erforderlig byggnadstomt, belägen intill allmänna landsvägen emellan mitt magasin och Olof Nyströms ladugårdsbyggnad.
2. Rätt att i närheten av byggnadstomten på motsatta sidan om landsvägen taga erforderlig sten för grundläggningen och
3. Ett hundra kronor i kontanter."

Vid gåvan var det villkoret fäst att huset ej skulle upplåtas för allmänna sammankomster då det var gudstjänst i kyrkan och ej heller skulle några "teaterliknande föreställningar"

som kunde anses vara skadliga i religiöst eller moraliskt avseende får förekomma. Anton Larsson framhöll med anledning av Hedmans gåvobrev, att då föreningen tidigare hade två skänkta tomter, vid vilka ej var fäst några villkor, så borde man ej upptaga Hedmans erbjudande till diskussion. Han såg den av P.R. Åström skänkta tomten vara bättre och fick stöd av banvakten Brodin för detta. Vid följande omröstning på tre olika förslag beslöt missionsföreningen att nytt missionshus skulle byggas på den av handlanden Åström skänkta tomten i Nyland. Man valde då också en byggnadskommitté, som skulle söka skaffa timmer på billigaste sätt, helst "om det ginge för sig på frivillighetens väg". Dessutom fick styrelsen i uppdrag att jämte tre kvinnor samla in medel till bygget. Man lät trycka 200 listor för insamlingen, som sköttes av handl. Åström. Den 10 maj 1908 kunde föreningen fastställa den av Olof Larsson och Simon Jönsson gjorda ritningen, och den 17 april 1909 tog man ett lån med inteckning i huset.

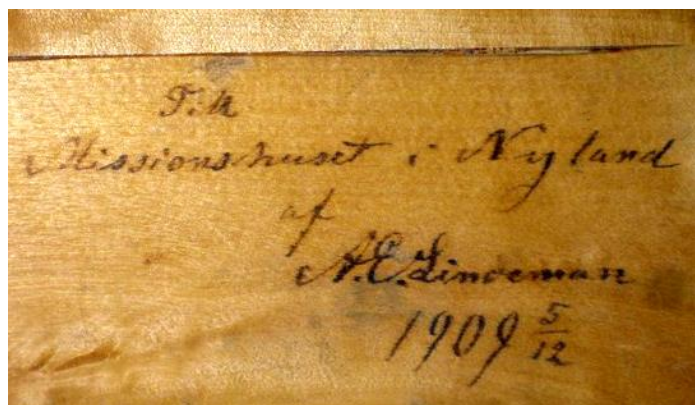
Missionshuset tas i bruk och invigs

I december 1909 kunde det nya missionshuset tagas i bruk för första gången, då kyrkoherde Lindeman talade över Ps.85:9 och pastor Stenqvist höll missionsföreläsning över Apg.16:9. Det var kaffedrickning också och en kollekt inbringade 4:67.

Nämnde kyrkoherde Lindeman tycks vid detta tillfälle ha skänkt ett antal pinnstolar som gåva. Det är fem av dessa som fortfarande finns kvar och nu står i lilla salen. Under varje stol är en sirlig, inbränd handskrivning, så lydande: "Till Missionshuset i Nyland af A. F. Lindeman. 1909 5/12." Sätter man sig på någon av de stolarna sitter man på hundraårig missionshistoria!

Den 4 december 1910 invigdes missionshuset. Det hade då varit möjligt att använda ett år. Invigningshögtiden med skördefest annonserades i kyrkan och Jämtlandsposten. Kaffe serverades för 50 öre, och för det priset fick man också en supé på kvällen. Invigningstalet hölls av kyrkoherde Lindeman över Ps.40. Han uttryckte sin glädje över husets tillkomst och uttryckte förhoppningen att huset i all framtid skulle få vara samlingsplats "för troende Guds barn". (En stilla undran: Hur var det med alla andra?) Olof Larsson i Klockars hade författat en sång till

invigningen och pastor Stenqvist talade över Rom.1:16. Ordföranden meddelade att i gåvor hade influtit kontant 3 280:60 och i natura 2 207:69. Vid invigningshögtiden talade också N.A. Lindhe över Ps.84 och pastor Ögren avslutade.

Några av de första mötena

Den 11 maj 1913 höll predikanten Per Wiklund (Kerstins Erikssons far) en predikan över Joh.6:5-11 och framhöll då "nödvändigheten för var och en att helt och fullt lämna allt, som den lille gossen i texten gjorde, som lämnade allt till Jesus för att av honom bli välsignad".

Senare samma år visade man skioptikonbilder från Indien i missionshuset. En stor begivenhet.

Ljusfrågan

En fråga som tycks ha varit föremål för en myckenhet av grubblerier och diskussioner. I november 1916 diskuterade styrelsen ett förslag från John Falck, Rista om att inmontera elektriskt lyse i missionshuset.

Det skulle kosta en kr. per lampa. Eftersom föreningen skulle bekosta 5 stolpar för inmonteringen beslöt man avvakta, samtidigt som man uttalade önskvärdheten att få

elektrisk belysning. Ett par veckor senare var man dock färdig att anta Falcks förslag. Men det elektriska lyset i missionshuset fungerade tydligen inte så bra. "Lyset blev ett mörker" som någon uttryckte det. I protokollet står det anmärkt att det ej var funktionellt. I protokoll den 16 november 1918 sägs bl a: "Då missionsföreningen enligt föregående beslut under 1918 betalt för en ljusstyrka av 389 ljus i missionshuset men nu ytterligare en lampa inmonterats där så att lampornas antal blivit 15, framlades av undertecknad ett förslag angående fördelningen av olika slags lampor:

1/ Fyra styck 16-ljuslampor, åtta styck 25-ljuslampor, och tre styck 50-ljuslampor, summa 414 ljus med en kostnad av 25:88 pr. år.

2/ Fjorton styck 25-ljuslampor och en styck 50-ljuslampa, summa 400 ljus med en årlig kostnad för strömmen av kronor 25:-. Styrelsen uppdrog åt O. Nyström och undertecknad att tillsammans med leverantören undersöka vilken fördelning som gäve den bästa effekten och bestämma därefter."

Vid ett senare sammanträde med denna fråga som enda ärende beslöt styrelsen att man skulle gå in för en ljusstyrka på 441 ljus med årlig strömkostnad av 27:52.

Nyårsmässa 1925

I ljuset (!) av dagens elsituation och megaförbrukning av el blir man nästan rörd över den noggrannhet och omsorg som präglade ljusfrågan.

Ordningens upprätthållande vid Nyårsmässan

I november 1916 hemställde KMA, Stockholm att föreningen ville hjälpa till med ordningens upprätthållande i samband med nyårsmässan. Styrelsen fann hemställan behjärtansvärd och beslöt "att i bygden ansedda män skulle, tillsammans med fjällfolket, under tre kvällar placera sig i yttre salen, för att upprätthålla ordningen". Vidare gav man skollärarna Lundström och Fjällström i uppdrag att hos länsman Bromé eller lappfogden Staff begära polishjälp till att upprätthålla ordningen utanför möteslokalen...14 dagar senare behandlade man ånyo ordningen vid mässan. Då hade E.O. Skutberg, Stångarö förklarat sig beredd att tjänstgöra som polis 3-4 dagar mot arvode av 5 kr/dag och föreningen beslöt med anledning av detta erbjudande hemställa hos Kungl. Befallningshavande i länet att Skutberg måtte förordnas samt att arvode skulle utgå från renbetesfonden. Om ej detta arvode kunde utgå från fonden beslöt föreningen själv stå för kostnaderna...

Reparationer och förbättringar

Missionshuset har reparerats och genomgått diverse förändringar ett flertal gånger. Det brädfodrades 1925. Ett draperi skänktes av Hildur Luck, Stockholm till att pryda väggen bakom predikstolen. 1926 togs de väggfasta bänkarna bort och ersattes med lösa. Utvändigt gjordes en del dräneringsarbeten 1926 och även 1936. Då byggdes också sakristian till eftersom missionshuset skulle användas som kyrkolokal under kyrkans restaurering. Samma år lade man plåttak på huset, gjorde en ny bro, skaffade nya dubbla fönster mm.

Den 27 nov. 1938 hade styrelsen konstituerande sammanträde med Lage Eklöv som ny ordförande.

Första ärendet gällde då medel till reparation av missionshuset. Brita Edlund föreslog att 10% av alla insamlade medel i missionshuset skulle gå till en reparationsfond. Huruvida förslaget blev antaget framgår ej av protokollet. Man beslöt vid detta sammanträde höja årsavgiften till en krona, och lika för man och kvinna. Den 24 september 1942 meddelade missionsföreningens kassör att föreningen "de fattigas vänner" upplöstes och att 500 kr överlämnades till missionsföreningen för reparationer av missionshuset.

1950 beslöt man att genomföra omfattande reparationsarbeten. Kostnaderna uppgick till i runt tal 25 000 kronor.. I gåvor och anslag fick föreningen in 22 000 kronor. Därtill kom tidigare reserverade medel.

Den 100-åriga kaminen

Vid återinvigning av huset, den 25 augusti 1951, medverkade bl a biskop Anderberg.

Det högtidliga tillfälle som återinvigningen utgjorde uppmärksammades av länspressen. Så till exempel skriver Länstidningen bland annat:

Missionshuset i Nyland som ägs av Undersåkers lutherska missionsförening står nu invigningsklart efter en grundlig renovering..

Arbetena med renovering

började redan

i vintras, enligt vad

kassören i missions-

föreningen, fröken Anna

Åström, Hålland, som

visar LT:s medarbetare

omkring i de nu trivsamma

lokalerna, berättar.

Golven har lagts om och

på innerväggar, och tak

har man spikat plattor.. Den elektriska installationen är helt ombyggd och vidare är det nymålat både i möteslokalerna och vaktmästarbostaden.

Missionshuset efter renoveringen 1951

En hel del nyanskaffningar har också gjorts, bland annat en ny predikstol och ett altare, ny armatur, nya gardiner, ny inredning och servis till serveringsköket.

Tidigare har ett stort draperi med ett guld kors på bildat fond bakom predikstolen. Nu har detta tagits bort och i stället kommer ett stort guld kors med belysning bakom att pryda väggen. Av draperiet har sytts en stor duk, nya kollekt håvar samt gardinkappor och det påsydda korset flyttas över till predikstolen.

Missionshuset som byggdes 1908/09 är ljust och trevligt invändigt. Även utomhus har vissa förbättringar gjorts, bl. a. planeringsarbeten på gården. Ytterbelysning har också satts upp. De omfattande renoveringsarbetena har kostat nära 25 000 kronor. Biskop Anderberg, som håller invigningstalet, har senaste veckorna vistats i fjällen och predikade i söndags i Vallbo. Vidare medverkar kyrkoherde Arbman och distriktsföreståndare Hilmar Bergqvist.

I början av 1960-talet fick missionshuset nya kostnader. Då tillkom installation av värme, som kostade 6 000 kr., en ny trappa 363 kr., nya stuprör mm 2 100 kr.

Sedan har det gamla missionshuset genomgått ytterligare mer eller mindre genomgripande ombyggnationer, reparationer och andra förbättringar.

Med helt andra kostnadsvolymer, en återspeglning av den ekonomiska utvecklingen i samhället.

I början av 70-talet installerades den takvärme vi nu har, och i samband härmed sänktes innertaket med en knapp meter. Allt till en kostnad av cirka 20 000 kronor. Så ock, genom medlemmars ideella insats, målades stora salen och slipades golvet. Textilier byttes ut. Nya stolar, de

nuvarande, anskaffades.

Luciafest med barnkören "Unga toner"

På 80-talet gjordes vissa renoveringar i köket med bland annat byte av skåp. Då målades även huset utvändigt. Likaså åtgärdades golvet i lilla salen - trossbotten förbättrades och det ganska starkt lutande golvet rätades upp, åtminstone till en del.

1992 fick stora salen ett lyft - den målades och fick den bröstpanel och den front vi nu har. Stolarna kläddes om och nya gardiner sattes upp.

1997/98 gjordes en genomgripande om- och tillbyggnad. Då fick huset sitt nuvarande utseende i och med utbyggnaden österut, inkluderande ny entré, kapprum och nya toaletter på nedre våningen samt grupprum för bl a barn- och ungdomsverksamhet och gästboende på övervåningen. Vissa el- och vattenledningar byttes också. Allt till en total kostnad av drygt 600 000 kronor. Ett fördelaktigt lån ur den s k Missionsfonden, som förvaltas inom vårt EFS-distrikt och huvudsakligen är uppbyggd av donationsmedel, blev en del av den ekonomiska lösningen för denna investering. Medlemmars insats och vissa fondbidrag för övrigt blev andra dellösningar.

Sommaren 2004 gjordes ny grund under sakristian i väster samt förbättrades dräneringssystemet. Detta för en kostnad av 54 000 kronor. Stort glädjeämne i det sammanhanget är medlemmarnas offervillighet.

En glädjande tilldragelse är också den gåva vi fick 2004 från missionsföreningen i Lockne. Det är altartavlan från deras bönhus i Ångsta. Den stora tavlan pryder norra långväggen i stora salen. Tavlan, målad av bygdekonstnären Viktor Olsson, har motivet ”Se, jag står för dörren och klappar...”

Golven i stora och lilla salen fick ett riktigt lyft 2005 när de slipades och lackades..

Övervåningen har uppfräschats och inretts för gästboende (se nedan).

Under senare år har köket målats och en fläkt över spisen satts in. Likaså har ny ljudanläggning installerats.

En välkommen gåva från Hallens Baptistförsamling är det 40-tal stolar som kompletterar sittplatserna i möteslokalen.

Det allra senaste i Missionshusets förbättringsprocess är den pågående installationen och utprovningen av nytt kompletterande värmesystem. Takvärmern har delvis lagt av och nu tar vi chansen att reducera elförbrukningen och bli klimatsmarta. Två luftvärmepumpar har installerats under sommaren. Eventuellt kommer de att kompletteras med några radiatorer. Ett fint komplement, tillika en riktig mysfaktor, är den gamla kaminen, som fortfarande gör tjänst av och till.

Skötsel och tillsyn

Under vissa perioder har föreningen haft vaktmästare, som då också bott i missionshuset. Så t ex kan vi i protokoll från den 25 oktober 1930 läsa: ”Vaktmästarbostaden, bestående av rum och kök i missionshusets övre våning, uthyres till Herr och Fru Mauritz Åström på ett år räknat från 1 november, 1930 med 3 månaders ömsesidig uppsägning,, emot att all eldning, städning till varje möte samt när så erfordras skurning av lokaler, kök, förstuga och broar utföres, ävenså städning utomhus som krattning av plan och vägar samt på vintern snöskottning å dito, även så upphuggning av erforderlig ved för årets behov.

Vaktmästare åligger att vid mötena sköta fläkten för ventilering, se till att lyset fungerar, bereda sittplatser samt tillse att ingen stör mötet...”

Skördeauktion 2008. Auktionist: Nisse Edler

Scoutgudstjänst hösten 2008

Under ett 30-tal år, fram till 1970-talet, sköttes vaktmästarsysslor av Elin Röjsing och hennes son Arne, vilka då också bodde på Missionshuset.

Numera sköts missionshuset, vad gäller löpande tillsyn, städning o dyl genom ansvarsgruppernas försorg. En av årsmötet vald fastighetsgrupp ser till och samordnar större reparationsinsatser o dyl. Höst och vår, oftast på en lördag, är det uppslutning av medlemmarna, som då gör en storstädning ute och inne, fixar smärre reparationer med mera.

Det kan i sammanhanget vara värt påpeka att missionsföreningen numera inte har någon anställd, vare sig för andliga eller materiella behov. Allt sköts på frivillighetens väg.

Uthyrning och gästboende

Som ett tillskott i ekonomin och för att nyttja missionshuset även till annat än mötesverksamhet har det under årens gång helt eller delvis uthyrts, både till organisationer och privatpersoner.

Så t ex berättar Mia Nilsson i Stamgårde att hennes faster, barnmorskan Britta Johansson, bodde där en tid på 20-talet. Den utsagan styrks f ö av protokollsutdrag från styrelsesammanträde den 30 oktober, 1920: "...hyran för bostadsrummen i missionshuset bestäms t. v. till kr. 150 för år samt att den borde erläggas före årsskiftet. Rummen äro uthyrda till kommunen för barnmorskans räkning..."

Under krigsåren vid andra världskriget hade man tidvis missionshuset uthyrt till militära ändamål och inkomsterna av detta skulle tillfalla reparationsfonden.

Tillbyggnaden 1998

Ett av de nya rummen

I och med utbyggnaden på 1990-talet har vi nu utrymmen som kan hyras ut för enskilda och mindre grupper då lokalerna inte är upptagna av ungdomsarbetet. På övervåningen finns ett "allrum" med soffhörna och minikök samt två fräscha mindre rum med sängar. Sammanlagt kan vi erbjuda 11 sovplatser. På bottenvåningen kan missionshusets kök disponeras vid behov. Där finns också två rymliga toaletter, varav en med dusch.

Det ska vi fira!

I december, nådens år 2009, på dagen 100 år sedan missionshuset togs i bruk första gången, ska vi fira och hylla jubilarerna. Om väggarna kunde tala....

Källor: En stor del av ovanstående är utdrag ur Carl Wangbys Undersåkers Missionsförening genom 100 år, 1979, som omstrukturerats och kompletterats.

Författare: Anders Andersson   Sept. 2009

Redigering: Ivar Hansander